

ศิริลักษณ์ วรรณเขตต์ (นศ.ม. นิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555) และกาญจนา แก้วเทพ (Ph.D., University of Paris 7, France, 1984) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความรู้เป็นต้นทางจากวิทยานิพนธ์เรื่อง "การสื่อสารเพื่อชุมชนท้องถิ่นของสื่อมวลชนด้วยงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ" โดยรองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้รับการประเมินผลการตอบวิทยานิพนธ์ในระดับดีมากในปีการศึกษา 2555

การศึกษาศาสตรบัณฑิตเพื่อชุมชนท้องถิ่นของสื่อมวลชน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ใช้
ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพโดยมีขั้นตอน
3 ปี (2553-2555) ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยมีกลุ่มเป้าหมาย
คือตัวแทนจากสำนักพิมพ์และเผยแพร่การพิมพ์รายสัปดาห์ และภาค
การพัฒนาตาม 7 มิติของสังคมสีเขียว ได้แก่ ภาคเกษตร อุตสาหกรรม
การท่องเที่ยว การขนส่งและพลังงาน นครกรรมสีเขียว นครกรรมทาง
สังคม และการรับมือภัยพิบัติภายใต้การเติบโตสีเขียว ผลการวิจัยพบว่า

บทสรุป

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน

การสื่อสารเพื่อชุมชนท้องถิ่นของสื่อมวลชน ของสถาบันงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1) การดำเนินการขับเคลื่อน มี 4 ขั้นตอน คือ 1. สศช. สรุปข้อคิดเห็นและจัดทำร่างข้อเสนอจากภาคีการพัฒนาตาม 7 มิติเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ 2. สศช. แต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานบริหารการพัฒนาสังคมสีเขียวจากความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี 3. หน่วยงานเจ้าภาพประสานการดำเนินงานกับหน่วยงาน/ภาคีการพัฒนา ได้แก่ คณะกรรมการระดับชาติ กระทรวง และจังหวัด 4. การติดตามและประเมินผล พบว่าการดำเนินการขับเคลื่อนมีการสื่อสารจากล่างขึ้นบน การเผยแพร่ มี 4 ลักษณะ คือ 1. การที่ สศช. เผยแพร่ผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย 2. เผยแพร่ผ่านสื่อบุคคลซึ่งเป็นผู้บริหารไปร่วมระดมความเห็นในสื่อกิจกรรมที่องค์กรอื่นเป็นผู้จัด 3. เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน 4. เผยแพร่ในรูปแบบของการศึกษาวิจัยในภาคปฏิบัติการทั้งที่ดำเนินการเองและร่วมกับหน่วยงานอื่น

2) เครือข่ายการทำงาน มี 5 ประเภท ซึ่งช่วยให้ สศช. สามารถเลือกการทำงานได้ ได้แก่ 1. เครือข่ายระดับนโยบาย (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11) 2. เครือข่ายภาคีการพัฒนาตาม 7 มิติของสังคมสีเขียว 3. ภาคีเครือข่ายตามแต่ละภาค (ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและภาควิชาการ) 4. เครือข่ายระดับภูมิภาค/พื้นที่ (จังหวัดและส่วนท้องถิ่น) 5. คณะกรรมการและคณะทำงานเพื่อการพัฒนาสังคมสีเขียว

3) การสื่อสารของเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวตาม 7 มิติ เป็นเครือข่ายแบบหลวมๆ ในลักษณะการขอความร่วมมือจากภาคีการพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชนที่ได้มีการดำเนินการขับเคลื่อนในแต่ละมิติ (ประเด็น) ไว้ก่อนแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นองค์กรที่มีใช้ภาครัฐ ซึ่งมีจุดแข็งอยู่ที่มีความสนใจในประเด็นสังคมสีเขียวอยู่แล้ว ส่วนภาครัฐมีจุดแข็งอยู่ที่ความคงทนถาวร ดังนั้นกระบวนการสร้างเครือข่ายจึงเป็นกลยุทธ์การประสานจุดแข็งของทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมกัน ดังนั้น รูปแบบการสื่อสารภายในเครือข่ายจึงเป็นแบบผสมผสานระหว่างการสื่อสารแนวตั้งของภาครัฐกับแนวราบหรือการมีส่วนร่วมของภาคอื่นๆที่มีใช้รัฐ

4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการสื่อสารในการ

ขับเคลื่อนสังคมสีเขียวคือ ปัจจัยส่งเสริมต่อการขับเคลื่อน ได้แก่ (1) ความตระหนัก (2) ปัจจัยทางด้านองค์กร การมีเจ้าภาพและผู้นำเครือข่าย (3) การสื่อสาร ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อน ได้แก่ (1) ความเข้าใจ และความตระหนัก (2) ปัจจัยทางด้านองค์กร และการขับเคลื่อนของเครือข่าย (3) เศรษฐกิจ และกฎหมาย

Abstract

The study of “The Communication to Mobilize Green Society of Office of the National Economic and Social Development Board” is a type of qualitative research methods by analyzing data from related documentation during 3 Years (2010-2012) and in-depth interviews of the representatives from Development Evaluation and Communication Office (DECO); National Economic and Social Development Board (NESDB) and the member groups based on 7 issues of Green Society which are Agriculture, Industry, Tourism, Transportation and Energy, Green Innovation, Social Innovation, and Coping with Disasters beneath Green growth. The result of this research found that

1) The stage of operation is 1. NESDB summarizes the opinion and suggestion drafted from all member and submits to Council of Ministers. 2. NESDB appoints Green Society Development Committee by the agreement of Council of Ministers. 3. Host unit cooperates with other sectors (National Committee, Ministry, and Province). 4. Monitoring and Evaluation. The operation uses a kind of bottom-up communication. The diffusion process composed of : 1. Various communication channel. 2. Personal channel or chief executives joined in brainstorming in different events hosted by other organizations. 3. Mass communication. 4. Operations research by NESDB and co-studying with other sectors.

2) 5 types of network which help NESDB choosing

operational channels, consist of 1.Subcommittee to mobilize Plan 11th (2012-2016) 2.Network based on 7 issues of Green Society 3.Network in each sector (government sector, private sector, civil society sector, and academic sector). 4.Provincial Network consists of provincial and local area. 5.Green Society Development Committee.

3) Communication process of network based on 7 issues of Green Society This loose network is a kind that NESDB needs collaboration from all member; government and mostly non- government sectors which most of them have continuously operated mobilizing in each issue before. While government sector has prominent point in durability, other sectors also has strong point in their authentic interest in green issue. Network building process is constructed through complementary strategy. Network also has mixed communication form between vertical (government sector) and horizontal (not government sectors).

4) The contextual factors which influence communication process of network including Support factors: (1) Awareness (2) Organization, Host, Leadership of network (3) Communication. Obstacle factors: (1) Understanding and Awareness (2) Organization, Network mobilization (3) Economy and Law.

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โลกของเรากำลังประสบกับปัญหาในระบบนิเวศพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีอีกไม่เกิน 10 ปี การแข่งขันทรัพยากรอาจรุนแรงขึ้น ในขณะที่มีภัยร้ายทางธรรมชาติเกิดขึ้นบ่อยครั้ง สำหรับประเทศไทยเริ่มประสบปัญหาจากการปล่อยมลพิษของภาคอุตสาหกรรมทำให้น้ำเสียเกิดมลพิษทางอากาศและกากของเสียอย่างไรก็ดี ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมได้ปรับตัวดีขึ้น โดยเฉพาะโอกาสทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคม ซึ่งยังมี ความจำเป็นที่จะต้องสร้างศักยภาพของคนกลุ่มใหญ่ของประเทศไทยให้มีส่วนแบ่งรายได้ของประเทศเพิ่มขึ้น รวมทั้ง

ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน

จากการที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศ ดังนั้น การขับเคลื่อนประเทศสู่การเติบโตสีเขียวจึงเป็นประเด็นการพัฒนาที่สำคัญภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาไปสู่ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมไปกับการเติบโตของเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง (สศช., 2555)

ประเทศไทยเริ่มเห็นความจำเป็นในการนำเสนอแนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืนมาใช้ ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) และเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของสังคมสีเขียวในบริบทของประเทศไทย (โครงการจัดทำเอกสารเผยแพร่ Thailand Green Economy, 2555) ก็ได้ถูกบรรจุไว้เป็นแนวทางการพัฒนาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา รวมทั้งได้นำเอารูปแบบการทำงานด้านการสื่อสารแบบเครือข่ายและการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการดำเนินงาน

จากการศึกษาของชูพงษ์ พิพัฒน์ไชยศิริ (2552) เรื่อง เครือข่ายและกระบวนการสื่อสารของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงมีภาคีเครือข่ายทั้งสิ้น 8 เครือข่าย (แต่เป็น 7 คณะทำงาน เนื่องจากได้รวมเครือข่ายด้านวิชาการและสถาบันการเมือง) ตามสภาพความเป็นจริงในการขับเคลื่อน และคณะกรรมการก็มาจากความสามารถและความสมัครใจ ซึ่งแบ่งกลุ่มตามอาชีพในแต่ละด้าน ได้แก่ (1) ด้านผู้นำทางความคิด (2) ด้านวิชาการและสถาบันการเมือง (3) ด้านองค์กรภาครัฐ (4) ด้านองค์กรธุรกิจเอกชน (5) ด้านสถาบันการศึกษาและเยาวชน (6) ด้านสื่อมวลชนและประชาชน (7) ด้านประชาสังคม

สำหรับการศึกษาการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวในครั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าคณะทำงานจะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่ และหากเปลี่ยนจะเปลี่ยนไปในลักษณะใด เช่น องค์กรปกครองและลักษณะของเครือข่าย และรูปแบบการเผยแพร่และขับเคลื่อนแนวคิดใหม่ทางสังคมนี้จะเป็นเช่นไร เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและเกิดประโยชน์

แก่ผู้สนใจนำไปใช้พัฒนา ปรับปรุง ต่อยอดการเผยแพร่แนวคิดนี้ หรือแนวคิดอื่นๆต่อไป

ปัญหานำการวิจัย

1. การดำเนินการและการเผยแพร่เพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นอย่างไร
2. เครื่องมือการทำงานและกระบวนการสื่อสารผ่านเครือข่ายของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวมีลักษณะอย่างไร
3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการสื่อสารในการขับเคลื่อนสังคมสีเขียวมีอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินการและการเผยแพร่เพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
2. เพื่อศึกษาลักษณะเครือข่ายการทำงานและกระบวนการสื่อสารผ่านเครือข่ายของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียว
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการสื่อสารในการขับเคลื่อนสังคมสีเขียว

แนวคิดการวิจัย

ได้แก่ (1) แนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (2) แนวคิดการแพร่กระจายของนวัตกรรม (3) แนวคิดการสื่อสารกลยุทธ์การสื่อสารและเผยแพร่ข่าวสาร (4) แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย (5) แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและ (6) แนวคิดสังคมสีเขียว

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาระบุการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งใช้หลักการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แบ่งวิธีการวิจัยออกเป็นดังนี้

ศึกษาการดำเนินการและการเผยแพร่เพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ 1 มกราคม 2553 จนถึง 31 ธันวาคม 2555 ย้อนหลังสามปีคือปีพ.ศ.2553-2555 เนื่องจากการประกาศใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เริ่มใช้ครั้งแรกในเดือนตุลาคม 2554 อีกทั้งช่วงระยะเวลาหลังปี 2550 เป็นต้นมา เริ่มมีกระแสโลกร้อน (Global Warming) และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) บวกกับข้อจำกัดทางระยะเวลาจึงศึกษาก่อนที่จะมีการประกาศใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สองปี (พ.ศ.2553-2554) และระหว่างการใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 หนึ่งปี (พ.ศ.2555) โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนจากสำนักงานประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฐานะผู้ส่งสารและศึกษาการดำเนินการและการเผยแพร่เพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวของภาคีการพัฒนาในฐานะผู้รับสารตาม 7 มิติหลักของการพัฒนาในสังคมสีเขียว ทั้งการเกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ขนส่งและพลังงาน นวัตกรรมสีเขียว นวัตกรรมทางสังคม และการรับมือกับภัยพิบัติภายใต้การเติบโตสีเขียว โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 18 ท่าน โดยมีรายละเอียดแหล่งที่มาของข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลด้านบุคคล ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากรายงานการประชุมประจำปี 2555 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้ได้รายชื่อสมาชิกหรือแกนนำ และกลุ่มเครือข่ายคนอื่นๆเพิ่มเติมในฐานะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อใช้ในการศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ของเครือข่ายการทำงาน รูปแบบการไหลของข่าวสาร และการแลกเปลี่ยนข้อมูลภายในเครือข่ายระหว่างเครือข่าย และเครือข่ายกับสาธารณชน ในกรณีที่ผู้วิจัยไม่ได้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายตามที่ระบุไว้ทั้งหมด ผู้วิจัยจะใช้วิธีการนำบทสัมภาษณ์ที่มีการเผยแพร่ตามสื่อต่างๆมาวิเคราะห์ประกอบกับขอสัมภาษณ์บุคคลใกล้ชิดหรือผู้ที่มีตำแหน่งรองลงมาจากกลุ่มเป้าหมาย

ผู้ส่งสาร ได้แก่ รองเลขาธิการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนักวิเคราะห์

นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักประเมินผลและเผยแพร่ การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

ผู้รับสาร ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน และสื่อมวลชน ที่มีส่วนร่วม ในการขับเคลื่อนสังคมสีเขียวตาม 7 มิติหลัก คือ การเกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ระบบขนส่งและพลังงาน นวัตกรรม สีเขียว นวัตกรรมทางสังคม และการรับมือภัยพิบัติ จำนวนทั้งสิ้น 16 ท่าน

2. ข้อมูลด้านเอกสาร ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) คู่มือการแปลงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11สู่การปฏิบัติร่างคู่มือการแปลงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11สู่การปฏิบัติ รายงานสรุปผลการประชุมและเอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2553-2555 ของ สศช. รายงานประจำปี 2553-2555 ของ สศช. วารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับปี 2553-2555 และข้อมูลทางเว็บไซต์ของ สศช. รวมถึง ภาติการพัฒนาสังคมสีเขียว ตาม 7 มิติ คือ กระทรวงพาณิชย์ มูลนิธิวีวดี นิตยสารฉลาดซื้อ สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนา สังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ มูลนิธิ ไร่ไม่เขียว โรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์ กระทรวงพลังงาน บริษัทเอสซีจี โลจิสติกส์ แมเนจเม้นท์ จำกัด สถาบันวิจัยเพื่อ

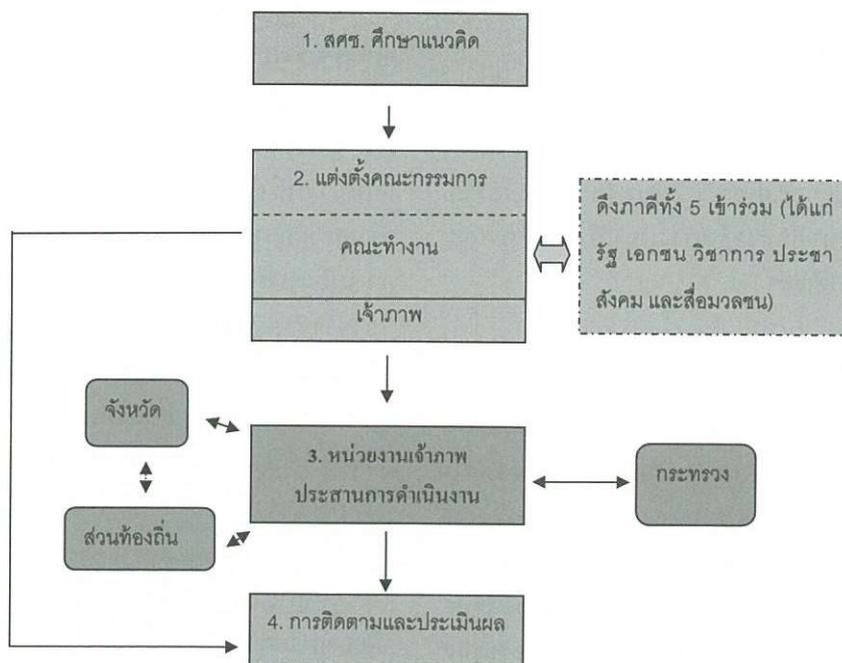
การพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และ BE Magazine

นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลด้านเอกสารของภาติการพัฒนาทั้ง 7 มิติ ได้แก่ จัปกระเส Rio+20 ผู้สังคมไทย ศึกษาการติดตาม ความเคลื่อนไหวของการประชุมสหประชาชาติว่าด้วย สิ่งแวดล้อมและการพัฒนารายงานการศึกษาเกี่ยวกับภาวะโลกร้อนที่ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม วารสาร 'รักษ์พลังงาน' แผนงานสนับสนุนความมั่นคงทางอาหาร (2553-2556) คู่มือประชาชนเรื่องความ (ไม่) มั่นคงทางอาหารกับทางออก ของประเทศไทย คู่มือเทคโนโลยีสะอาดสำหรับประชาชน Thailand Organic Mapping แสดงทำเนียบผู้ประกอบการ สินค้าอินทรีย์ภายในประเทศทั้งหมด และ SE Catalog รวมกิจการเพื่อสังคมในไทย

ผลการวิจัย

1. การดำเนินการมี 4 ขั้นตอน ดังนี้ (1) สศช.จัดทำข้อเสนอการขับเคลื่อนสังคมสีเขียวให้ภาติการพัฒนา สรุปข้อคิดเห็นและจัดทำร่างข้อเสนอการพัฒนาคต่อกรม.ให้ความเห็นชอบ (2) สศช.แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารการพัฒนา สังคมสีเขียวและคณะทำงานเพื่อจัดทำร่างแผนปฏิบัติการร่วม ขับเคลื่อนสู่สังคมสีเขียว (3) หน่วยงานเจ้าภาพประสานการ ดำเนินงานกับหน่วยงาน/ภาติการพัฒนาทั้งระดับกระทรวง

ภาพแสดงการดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวของสศช.

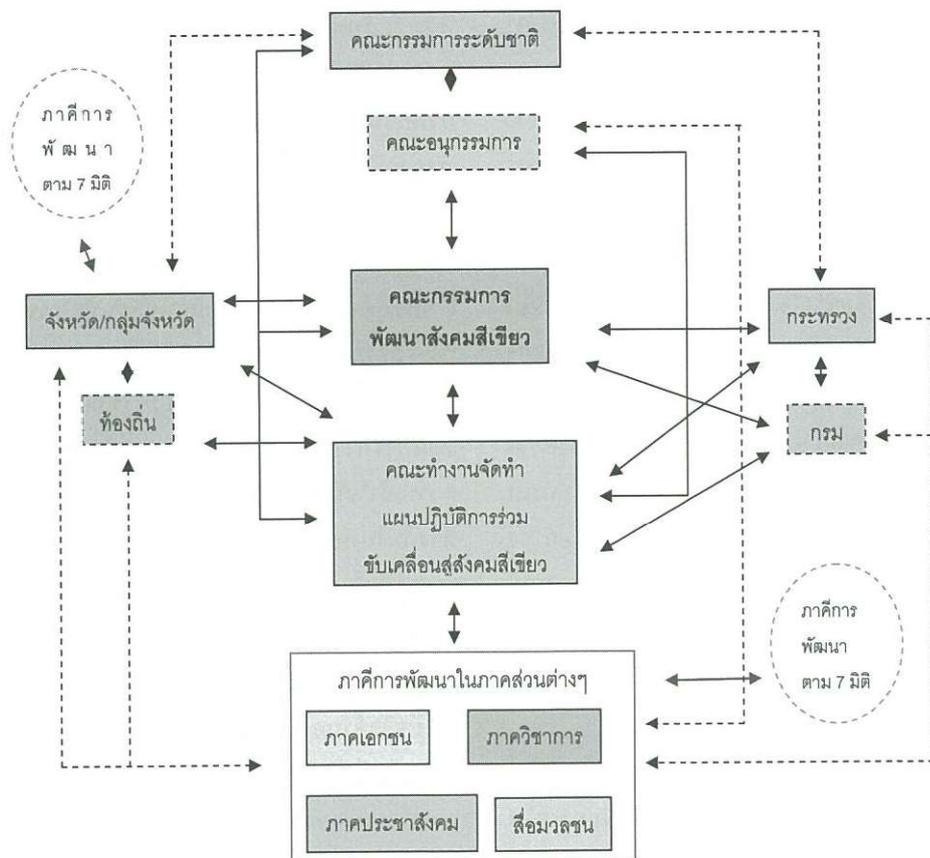
จังหวัด และท้องถิ่น (4) การติดตามและประเมินผล

2. การเผยแพร่ดำเนินการใน 4 ลักษณะ คือ (1) เผยแพร่ผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆเช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสมัยใหม่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อกิจกรรม เป็นต้น (2) เผยแพร่ผ่านสื่อบุคคลซึ่งเป็นผู้บริหาร(3) เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนทั้งหนังสือพิมพ์วิทยุและโทรทัศน์ผ่านการแถลงข่าว การสัมภาษณ์ผู้บริหาร และการจัดทำข่าวข้อมูลที่สำคัญ แจกแก่สื่อมวลชน (4) เผยแพร่ผ่านการศึกษาวิจัยในภาคปฏิบัติการทั้งที่ สศช.ดำเนินการเอง และ สศช.ร่วมศึกษา กับหน่วยงานอื่น

3. เครือข่ายการทำงานนับเป็นรูปแบบหนึ่งของการดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียว สามารถจำแนกได้เป็น 5 ประเภท คือ (1) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ

ฉบับที่ 11 ซึ่งเป็นเครือข่ายระดับนโยบาย ได้มาจากการแต่งตั้งของ สศช. (2) เครือข่ายของภาคีการพัฒนาตาม 7 มิติของสังคมสีเขียว ได้แก่ ภาคเกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ขนส่งและพลังงาน นวัตกรรมสีเขียว นวัตกรรมทางสังคม และการรับมือภัยพิบัติภายใต้การเติบโตสีเขียว ซึ่งเป็นไปตามการประชุมประจำปี 2555 ของ สศช. เรื่อง “อนาคตประเทศไทยบนเส้นทางสีเขียว” (3) ภาคีเครือข่ายการพัฒนาตามแต่ละภาคส่วน คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาควิชาการ (4) เครือข่ายระดับภูมิภาค/พื้นที่คือ ระดับจังหวัดและการปกครองส่วนท้องถิ่น (5) คณะกรรมการและคณะทำงานเพื่อการพัฒนาสังคมสีเขียว ซึ่งคาดว่าจะได้มีการแต่งตั้งจาก ครม.หลังจากที่ สศช.ได้เสนอไป

ภาพแสดงความเชื่อมโยงของเครือข่ายคณะกรรมการและคณะทำงานพัฒนาสังคมสีเขียว กับภาคีการพัฒนาเครือข่ายต่างๆ

หมายเหตุ : คณะกรรมการและคณะทำงานพัฒนาสังคมสีเขียวเป็นตัวอย่างที่ สศช.เสนอ แต่มีความเป็นไปได้ที่จะจัดตั้ง

4. การสื่อสารของเครือข่ายการขับเคลื่อนสังคมสีเขียวของ สศช. ในที่นี้หมายถึงการสื่อสารของเครือข่ายการขับเคลื่อนสังคมสีเขียวทั้ง 7 มิติ พบว่าการสื่อสารเป็นไปในลักษณะที่ สศช. ได้ทำการแบ่งกลุ่ม (Grouping) ให้เป็นหมวดหมู่ตามมิติ เป็นเครือข่ายแบบหลวมๆ ในลักษณะการขอความร่วมมือจากการที่ในแต่ละภาคีการพัฒนาที่มีใช้ภาครัฐได้รวมกลุ่มเครือข่ายหรือไม่รวมกลุ่มดำเนินการขับเคลื่อนอยู่ก่อนแล้ว ก่อนที่ สศช. จะได้นำแนวคิดสังคมสีเขียวมาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 หรือหลังจากนี้ผู้เล่นหลัก (main player) ดังเช่นภาคเอกชนหรือภาคประชาสังคมจะไปเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนเอง โดยจัดตั้งคณะกรรมการของตนต่อ แล้วชักชวนภาครัฐและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องไปร่วมดำเนินการด้วย อาจกล่าวได้ว่าภาคอื่นๆ ที่มีรัฐจะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนอย่างไรก็ดี สศช. หรือภาครัฐมีบทบาทสำคัญเป็นผู้ประสานงานและผลักดันการขับเคลื่อนในการให้ข้อมูล และทุกภาคีการพัฒนาซึ่งมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเท่าเทียมกันเป็นการสื่อสารแนวราบ (Horizontal Communication)

หากเป็นการเผยแพร่แนวคิดสังคมสีเขียวผ่านเครือข่ายการทำงาน เป็นในลักษณะการร่วมกับทุกภาคีการพัฒนาในการเผยแพร่ โดยสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ภาคีการพัฒนาเหล่านั้น และกระตุ้นให้ภาคีนำไปเผยแพร่ถ่ายทอด นับเป็นการสื่อสารสองจังหวะ (Two-step flow Communication) และเมื่อเทียบกับเครือข่ายคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงดังที่กล่าวมาพบว่าเครือข่ายการขับเคลื่อนสังคมสีเขียวเป็นเครือข่ายที่กว้างขึ้น นอกจากนี้การสื่อสารภายในเครือข่ายขนาดใหญ่ที่มีความซับซ้อน (Supra network) เป็นแบบผสมผสาน (Mixed Communication) ระหว่างภาครัฐที่ยังคงเป็นการสั่งการแนวตั้ง (Vertical Communication) และภาคอื่นๆ ที่มีรัฐที่ สศช. ขอความร่วมมือเป็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมหรือการสื่อสารแนวราบ (Horizontal Communication)

5. ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการขับเคลื่อนสังคมสีเขียวได้แก่ (1) ความตระหนัก มีประเด็นดังนี้ (1.1) ตระหนักในการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน และสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียว (1.2) Green เป็นเรื่องที่กำลังอยู่

ในกระแสโลก (1.3) ความตื่นตัวของภาคีการพัฒนาและประชาชนทั่วไป (1.4) ความเชื่อและทัศนคติส่วนบุคคลที่สนับสนุนสังคมสีเขียว (2) ปัจจัยด้านองค์กร การมีเจ้าภาพ และเป็นผู้ริเริ่มเครือข่าย มีประเด็นดังนี้ (2.1) การมีเจ้าภาพที่เหมาะสมและดำเนินการอย่างจริงจัง (2.2) เจ้าภาพต้องมีลักษณะการเป็นผู้ริเริ่มเครือข่าย (2.3) บทบาทขององค์กรที่เป็นสมาชิก ทั้งการเป็นตัวกระตุ้น (Catalyst) ในภาควิชาการ การเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ในองค์กรภาครัฐ เพราะการขับเคลื่อนสังคมสีเขียวเป็นแผนงานที่ต้องดำเนินการ และผู้ที่ขับเคลื่อนที่แท้จริงคือภาคเอกชนและภาคประชาชน สำหรับบางประเด็นใน 7 มิติ (2.4) ลักษณะองค์กร และลักษณะการทำงานขององค์กรในภาคเอกชนและภาคประชาสังคม (2.5) สังคมสีเขียวเป็นหนึ่งในจุดมุ่งหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (3) การสื่อสาร ได้แก่ (3.1) การใช้ข้อเท็จจริงและการเลือกข้อมูลในการขับเคลื่อน (3.2) เนื้อหาของสังคมสีเขียวที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของสมาชิกที่เป็นผู้ประกอบการ (3.3) การที่มีสื่อหรือช่องทางสื่อสารเป็นทรัพยากรภายในองค์กรอยู่แล้ว (3.4) การกระทำการสื่อสารที่เหมาะสม ทั้งการทำการสื่อสารหรือจัดทำสื่อที่เหมาะสมกับเนื้อหาและเนื้อหาสาระต้องมีความเหมาะสมกับแต่ละกลุ่มผู้รับสาร (3.5) การสื่อสารต้องเป็นแบบเห็นหน้ากัน (Face to Face Communication) ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร หรือการจัดอบรมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์

6. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนสังคมสีเขียว ได้แก่ (1) ความเข้าใจและความตระหนัก มีประเด็นดังนี้ (1.1) ความเข้าใจในความหมาย/นิยามของสังคมสีเขียวที่ยังไม่ตรงกันในหลายภาคส่วน (1.2) ความเชื่อและทัศนคติส่วนบุคคลที่เห็นว่าบางประเด็นเป็นอุปสรรคการขับเคลื่อนสังคมสีเขียว (1.3) การขาดแรงจูงใจของผู้ประกอบการ (1.4) ความรู้ใหม่ที่เป็นเรื่องคาดไม่ถึงหรือไม่เคยรู้มาก่อน (2) ปัจจัยด้านองค์กร และการขับเคลื่อนของเครือข่ายบางประการ มีประเด็นคือ (2.1) ลักษณะองค์กร และลักษณะการทำงานขององค์กรในภาคองค์กรระหว่างประเทศ และธุรกิจบางประเภท (2.2) ความเป็นเครือข่ายที่เพิ่งเริ่มการขาดความต่อเนื่องในการขับเคลื่อน และการแบ่งงานกัน

ทำ (2.3) ขนาดตัวผู้เล่น (player) มีผลต่อความไม่เท่าเทียมกัน ในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสีเขียว (2.4) สื่อมวลชนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยนำเสนอเกี่ยวกับสังคมสีเขียว (3) เศรษฐกิจและกฎหมาย ได้แก่ (3.1) ราคาสินค้าและบริการสีเขียวที่ค่อนข้างสูงกว่าสินค้าและบริการปกติ (3.2) ข้อยกเว้นงบประมาณเพื่อการสื่อสารประชาสัมพันธ์ของภาครัฐและภาคประชาสังคม (3.3) ข้อกีดขวางในการบังคับใช้กฎหมาย และการรับรองมาตรฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. พบว่าการดำเนินการขับเคลื่อนมีการสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Bottom-Up Communication) ซึ่งให้ความสำคัญกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม และจากโจทย์การวิจัยพบว่า คณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวมีการเปลี่ยนชุดคณะทำงานไปจากคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือมีการแก้ไขของเดิม และเพิ่มของใหม่ ซึ่งอาจเป็นสมาชิกจากเครือข่ายเดิมบางส่วน เพียงแต่เปลี่ยนเนื้อหาสาร (Message) จากเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นสังคมสีเขียว สำหรับหน่วยงานเจ้าภาพที่ทำหน้าที่ติดตามและประเมินผลหรือทำหน้าที่ส่วนใหญ่อื่นๆ เช่น การประสานเครือข่าย ก็ควรเป็นภาครัฐที่มีจุดแข็งที่มีความมั่นคง (Durability) เพื่อแก้ปัญหาความเป็นเครือข่ายเกิดง่ายแต่สลายเร็วและอาจกล่าวได้ว่าการขับเคลื่อนประเด็นการพัฒนาใดๆก็ตามในระดับประเทศ ภาครัฐและหน่วยงานรัฐต้องเป็นหน่วยแรกที่เริ่มปฎิบัติก่อน (First Mover) จึงจะสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเกิดผู้ตามในภาคส่วนอื่นๆ ต่อมา

2. การเผยแพร่แนวคิดสังคมสีเขียว 4 ลักษณะ สามารถวิเคราะห์ผ่าน 3 เครื่องมือ ดังนี้ (1) การสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อสารต่างๆ ที่หลากหลายเพื่อความครอบคลุม กลุ่มผู้รับสารภายในประเทศให้มากที่สุด (2) จัดทำคู่มือการแปลงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ถือเป็นเครื่องมือควบคุมความหมาย (Meaning Control) ซึ่งเป็นกลยุทธ์การสื่อสารที่สำคัญของของภาครัฐ ที่ต้องมีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรในการอ้างอิง มิให้เกิดการบิดเบือนของข้อมูล (Distortion Information) (3) สร้างช่องทางให้ประชาสังคมมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา

อย่างกว้างขวางทั้งระดับนโยบายและพื้นที่ ซึ่งนับเป็นการสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) อันเป็นรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในปัจจุบัน

3. ความเชื่อมโยงของเครือข่ายทั้ง 5 ประเภท เริ่มจากเครือข่ายประเภทแรก คือ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจาก สศช. เป็นเครือข่ายระดับนโยบายในลักษณะที่ให้ความเห็นเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาในแต่ละด้านตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 มีสมาชิกหรืออนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม เป็นต้น รวมถึงสมาชิกที่มาจาก สศช.เอง คณะอนุกรรมการฯ ชุดนี้เป็นผู้ผลักดันสำคัญให้เกิดการประชุมประจำปี 2555 เรื่องอนาคตประเทศไทยบนเส้นทางสีเขียว อันนำมาซึ่งเครือข่ายประเภทที่ 2 คือ เครือข่ายของภาคีการพัฒนาตาม 7 มิติของสังคมสีเขียวและเครือข่ายประเภทที่ 5 คณะกรรมการและคณะทำงานเพื่อการพัฒนาสังคมสีเขียว ซึ่งจะได้กล่าวในลำดับท้ายสุด โดยเครือข่ายประเภทที่ 2 หรือเครือข่ายของภาคีการพัฒนาตาม 7 มิติของสังคมสีเขียว เป็นไปในลักษณะที่ สศช. ได้ขอความร่วมมือจากภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนที่มีใช้ภาครัฐที่เห็นความสำคัญของสังคมสีเขียวและบริบทที่เกี่ยวข้อง และได้ดำเนินการขับเคลื่อนเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความเห็นแนวทางการขับเคลื่อนประเทศสู่สังคมสีเขียว โดยภาคีการพัฒนาเหล่านั้น ได้แก่ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน ภาควิชาการ เป็นต้น

ส่วนภาคีการพัฒนาที่มาจากภาครัฐ รวมถึงเครือข่ายประเภทที่ 4 คือ เครือข่ายระดับภูมิภาค/พื้นที่ ซึ่งมีโครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กรภาครัฐในลักษณะการสั่งการตามลำดับชั้น ภาคีที่เข้ามาเข้าร่วมจึงเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ ซึ่งอาจจะมีได้มีความสนใจในเรื่องสังคมสีเขียวเป็นทุนเดิมมากเท่าภาคส่วนอื่นๆ ดังที่กล่าวไป แต่มีจุดแข็งที่ภาครัฐมีความคงทนถาวร สำหรับเครือข่ายประเภทที่ 3 คือ ภาคีเครือข่ายการพัฒนาตามแต่ละภาคส่วน (ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และภาคสื่อมวลชน) พบว่าภาคีการพัฒนาเหล่านี้ได้มีตัวตนมาก่อนที่จะได้มีแนวคิดการขับเคลื่อนสังคมสีเขียว โดยอาจได้เคย

ร่วมงานกับ สศช.มาบ้าง นั้นหมายถึง สมาชิกจากเครือข่ายประเภทที่ 2 ก็ได้แทรกตัวอยู่ในเครือข่ายประเภทที่ 3 นี้เช่นกัน สำหรับเครือข่ายประเภทที่ 5 คณะกรรมการและคณะทำงาน เพื่อการพัฒนาสังคมสีเขียว หากได้มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการและคณะทำงานเพื่อการพัฒนาสังคมสีเขียว จะมีบทบาทเป็นศูนย์กลางเครือข่าย(Star) และผู้ประสานงานเครือข่าย (Liaison) ตามลำดับ ในการเชื่อมโยงเครือข่ายขนาดใหญ่ทั้งห้า(Supra Network) ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมสีเขียวโดยตรงโดยสมาชิกของเครือข่ายนี้มาจากทุกภาคส่วนในทุกประเด็นที่จะขับเคลื่อนประเทศไปสู่สังคมสีเขียว และอาจเป็นสมาชิกที่มาจากเครือข่ายประเภทที่ 1-4 หรือสมาชิกจากภายนอกก็ได้

สำหรับเครือข่ายของภาคีการพัฒนาตาม 7 มิติของสังคมสีเขียว ซึ่ง สศช.ใช้ลักษณะความเป็นมิติ อันได้แก่ การเกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ระบบขนส่งและพลังงาน นวัตกรรมสีเขียว นวัตกรรมทางสังคม และการรับมือภัยพิบัติภายใต้การเติบโตสีเขียวมาเป็นตัวนำในการพัฒนาสู่สังคมสีเขียว ซึ่งในแต่ละมิติประกอบด้วยภาคีการพัฒนาหลากหลายภาคส่วนดังกล่าวนี้ ก็เป็นโอกาสที่ทำให้กลุ่มคนที่เคยถูกแบ่งตามคณะทำงานจากการศึกษาเรื่องเครือข่ายและกระบวนการสื่อสารของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของชูพงษ์ พิพัฒน์ไชยศิริ (2552) ที่ไม่เคยพบกันให้มาพบกันในเวทีดังกล่าว โดยเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวในครั้งนี้ (รวมถึงคณะกรรมการและคณะทำงานพัฒนาสังคมสีเขียวที่คาดว่าจะได้ทำการแต่งตั้งต่อไป) อาจเป็นสมาชิกจากเครือข่ายเดิมบางส่วน(คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง) เพียงแต่เปลี่ยนเนื้อหาสาร (Message)จากเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นประเด็นสังคมสีเขียว

นอกจากนี้ การเชื่อมโยงให้กลุ่มคนในแต่ละภาคส่วนให้มาพบกันโดยใช้มิติเป็นตัวนำนั้น ยังสอดคล้องกับกาญจนา แก้วเทพ (2553) ที่ว่าเรื่องของการผสมผสานเนื้อหาของคนหลากหลายกลุ่ม หลากหลายสาขาอาชีพ โดยปัญหาประการหนึ่งที่สังคมไทยประสบคือการขาดพื้นที่ที่จะทำให้คนหลากหลายกลุ่ม หลากหลายสาขาอาชีพ ได้มีโอกาสมาแลกเปลี่ยนทำความรู้จักและเข้าใจกัน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพ

ชีวิตสังคมสมัยใหม่ ได้แยกกลุ่มคนต่างๆให้ออกไปใช้ชีวิตในเวลาและสถานที่แตกต่างกัน จึงเกิดปัญหา “ช่องว่าง” ในฐานะที่การสื่อสาร คือ การเชื่อมโยงให้ผู้คนมีความเข้าใจกัน

4. กระบวนการสื่อสารผ่านเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวตาม 7 มิติ เป็นไปในลักษณะของการนำเครือข่ายเดิมที่มีอยู่แล้ว (ประเภทที่ 3 และ 4) มาเพิ่มมูลค่าใหม่ (value added) เครือข่ายนี้ใช้กลยุทธ์การประสานจุดแข็งของทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมกัน (Complement) โดยดึงจุดแข็ง คือ ความคงทน (Durability) กับความสนใจ (Interest) ของภาครัฐและมีใช้ภาครัฐมาเข้าร่วมตามลำดับ โดย สศช. มีบทบาทในการประสานงาน และการสื่อสารภายในเครือข่ายขนาดใหญ่ (Supra network) เป็นแบบผสมผสาน (Mixed Communication) ระหว่างภาครัฐที่เป็นแนวดิ่ง (Vertical Communication) และภาคอื่นๆที่มีรัฐที่เป็นการสื่อสารแนวราบหรือการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Horizontal Communication) นำมาซึ่งกลยุทธ์ทางการสื่อสารภายในเครือข่ายที่แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมองค์กรของสมาชิกเครือข่าย

การนำเครือข่ายเดิมมาทำการเพิ่มมูลค่าใหม่ (value added) จะช่วยให้การดำเนินการขับเคลื่อนและการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนมีประสิทธิภาพมากกว่าเครือข่ายประเภทเดิม คือ(1)การนำเครือข่ายที่แยกกันเป็นเอกเทศมาบูรณาการร่วมกัน จะได้แนวทางการขับเคลื่อนสังคมสีเขียวจากทุกภาคส่วนที่สามารถนำมาใช้ได้จริงมากที่สุด (2)สศช.สามารถเลือกการทำงานได้ กล่าวคือ มีช่องทางเครือข่ายในการดำเนินการและสื่อสารมากขึ้น หากช่องทางหนึ่งไม่สะดวก ก็ยังมีช่องทางอื่นอีก (3) การสื่อสารในเครือข่ายประเภทเดิม สำหรับภาครัฐยังเป็นรูปแบบของการสั่งการอยู่ซึ่งเปลี่ยนแปลงไม่ได้ สำหรับภาคที่มีรัฐก็แยกกันอยู่เป็นเอกเทศ ต้องทำการสื่อสารแบบเฉพาะเจาะจง แต่การสื่อสารในเครือข่ายใหม่ที่ล้วนมีสมาชิกมาจากทุกภาคส่วนทั้งรัฐและมิใช่รัฐเป็นการสื่อสารสองทาง มีการสื่อสารกลับ (Two-way Communication) และประหยัดทรัพยากรค่าใช้จ่ายในการสื่อสารให้เกิดความครอบคลุมแก่สมาชิกในเครือข่ายมากที่สุด (4)หากเปรียบเทียบกับเครือข่ายของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อน

เศรษฐกิจพอเพียงแล้ว การขับเคลื่อนสังคมสีเขียวซึ่งมีเนื้อหาสาร (Message) ที่เปลี่ยนไปเป็นตัวแปรต้น ทำให้เกิดการรวมกันของผู้มีส่วนร่วมสูงกว่า(share) โดยเฉพาะภาคเอกชน และการใช้มิติเป็นตัวนำเครือข่าย เป็นการโยงกลุ่มคนที่หลากหลายในแต่ละภาคส่วนให้มาพบกัน เป็นกลยุทธ์การผสมผสานเนื้อหาของคนหลากหลายกลุ่มหลายอาชีพ ในมิติเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่าเป็นการบูรณาการจากเครือข่ายคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งแบ่งกลุ่มคณะทำงานตามอาชีพ

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่าการที่แผนพัฒนาฯ ฉบับหลังๆ (ฉบับที่ 7-8 เป็นต้นมา) ภาวการณ์พัฒนาภาคอื่นๆ ที่มีให้รัฐได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา มากขึ้น ทั้งภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ที่มีบทบาท ในการปฏิบัติเป็นผู้ขับเคลื่อนที่แท้จริง ภาววิชาการเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดการผลักดันนโยบาย และสื่อมวลชน ที่มีบทบาทในการเผยแพร่กระจายข้อมูลออกสู่สังคมในวงกว้าง เป็นต้น ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกและประสานงานให้เกิดการขับเคลื่อน แต่ก็ยังมีคำถามว่าทำไมจึงมิให้ภาคเอกชนหรือภาคประชาสังคมที่มีบทบาทสูงในการขับเคลื่อนในกระบวนการนี้ ปัจจุบันนี้เป็นศูนย์กลางของเครือข่าย เหตุใดจึงต้องเป็นภาครัฐที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกเป็นศูนย์กลาง ที่เป็นเช่นนั้นน่าจะเป็นเพราะภาครัฐมีความคงทนถาวร (Durability) ในขณะที่ภาคเอกชนอาจมีในเรื่องของความไม่โปร่งใสหรือผลประโยชน์ทับซ้อนเข้ามา หรือถ้าเป็นภาคประชาสังคมก็อาจจะมีวงจรชีวิตของเครือข่ายที่ไม่ยาวนานพอที่จะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประเทศ

อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าด้วยเวลาที่ธรรมชาติของเครือข่ายมีลักษณะเกิดง่ายแต่สลายเร็ว และ สศช. (ภาครัฐ) มีจุดแข็งที่ความคงทนถาวรหน้าที่ในการดำเนินงานส่วนใหญ่ รวมถึงการประสานเครือข่ายจึงควรเป็นหน้าที่ของรัฐ แต่จุดอ่อนของภาครัฐคืออาจจะแข็งตัวเกินไป ดังนั้น สศช. จึงได้พยายามใช้จุดแข็งที่มีอยู่และลดจุดอ่อนของคน

5. ปัจจัยส่งเสริมที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนสังคมสีเขียว ได้แก่

5.1 ความตระหนักถึงความสำคัญของการรวมกลุ่ม

และการมีส่วนร่วมการดำเนินการอย่างจริงจังและมีลักษณะของการเป็นผู้นำเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาเรื่องเครือข่ายและกระบวนการของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของชูพงษ์ พิพัฒน์ไชยศิริ (2552) ที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการสื่อสารของเครือข่ายซึ่งประกอบไปด้วยลักษณะผู้นำเชิงบริหารมี ความเชื่อมั่นของสมาชิกต่อหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความต่อเนื่องในการศึกษาและเรียนรู้ ความตระหนักถึงความสำคัญของการรวมกลุ่มหรือเครือข่ายและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับบุคคลภายนอก นอกจากนี้ McQuail (1983) (อ้างถึงในจินตวีร์ เกษมสุข, 2554) ยังประมวลไว้ว่าการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกลยุทธ์การสื่อสารหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ คือการให้ผู้รับสารเช่นประชาชน ชุมชนได้มีส่วนร่วม การพัฒนาที่ประสบความสำเร็จคือการพัฒนาที่ต้องลงลึกถึงรากฐานของชุมชน ทั้งในระดับวัฒนธรรมและจิตใต้สำนึก โดยประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา หลักการสำคัญที่สุดของการมีส่วนร่วมคือการกระจายอำนาจ (Decentralization) การให้ชุมชนเป็นแกนหลักในการคิดตัดสินใจบริหารจัดการในการทำงานร่วมกันนี้เอง บุคคลจะเกิดการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก็จะขยายวงกว้างมากขึ้น

5.2 การที่สังคมสีเขียวเป็นเรื่องที่กำลังอยู่ในกระแสโลก วาทกรรมสีเขียว (Green) จึงนับเป็นสัญลักษณ์เช่นกัน เช่นเดียวกันกับการศึกษาของเกศรา บุรพาเดชะ (2549) เรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พบว่าการรณรงค์การประชาสัมพันธ์โครงการฯ ที่กลุ่มผู้ดำเนินการใช้คือการเน้นสัญลักษณ์โดยใช้ความเป็นโครงการในพระราชดำริชักจูงใจกลุ่มเป้าหมายให้เข้าร่วมโครงการ

6. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขับเคลื่อนสังคมสีเขียว ได้แก่

6.1 ระดับความเข้าใจในความหมาย/นิยามของสังคมสีเขียวที่ยังไม่ตรงกันในหลายภาคส่วนยังมีความคลุมเครือของเนื้อหาสารอยู่สอดคล้องกับการศึกษาของศุภาญา

ธนวัฒน์เสรี (2550) ซึ่งพบว่าปัจจัยทางด้านเนื้อหาสาระ ในความยากและลึกซึ้งของเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงที่ก่อให้เกิดความเข้าใจสับสนหรือเข้าใจไม่รอบด้าน ที่จะต้องนำไปสู่การให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การสื่อสารที่สร้างความรู้ความเข้าใจรวมถึงข้อเสนอนะจากการศึกษาของสุเมธ กาญจนพันธุ์ (2551) เรื่องกลยุทธ์การบริหารจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจที่ว่าการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจที่พบเห็นในปัจจุบันแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือการดำเนินงานแบบ “ซีเอสอาร์แท้” และ “ซีเอสอาร์เทียม” ซึ่งการดำเนินงานแบบซีเอสอาร์เทียมเป็นการดำเนินงานตามกระแส เช่น เมื่อเกิดประเด็นด้านโลกร้อนก็แก้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับลดโลกร้อนต่างๆ การบริจาคเงินเล็กๆ น้อยๆ ของบริษัทที่ไม่ได้ทำจริงจ้องอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่การดำเนินงานแบบซีเอสอาร์แท้จะเป็นการดำเนินงานที่เกิดจากการวางแผนองค์กรทั้งระบบตั้งแต่ระดับผู้บริหารองค์กร ผู้วางแผนงานไปจนถึงระดับปฏิบัติและมีการผลักดันให้การดำเนินการนั้นสัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

6.2 ข้อจำกัดในงบประมาณเพื่อการสื่อสารประชาสัมพันธ์ ซึ่งโดยมากเป็นหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคม อันนำมาซึ่งการร่วมกับภาคีการพัฒนาอื่นๆ หรือสื่อมวลชนที่มีความได้เปรียบในการมีสื่อหรือช่องทางการสื่อสารเป็นทรัพยากรขององค์กรอยู่แล้วเพื่อนำไปถ่ายทอดต่อ ตรงกับการศึกษาของสุภาวญา ธนวัฒน์เสรี (2550) ที่พบว่าปัจจัยระดับองค์กรคือปัจจัยด้านงบประมาณและบุคลากรซึ่งเป็นคนกลุ่มเดียวกับคณะทำงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงอันเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยส่งผลกระทบต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่เน้นเรื่องของการประสานความร่วมมือและการชักจูงเครือข่ายเพื่อให้เกิดการสนับสนุนการทำงานขับเคลื่อนในรูปแบบต่างๆ ได้ง่ายขึ้น

6.3 การกระทำการสื่อสารที่เหมาะสมทั้งจัดทำสื่อหรือการทำการสื่อสารที่เหมาะสมกับเนื้อหา (matching channel and message) และเนื้อหาสาระต้องมีความเหมาะสมกับแต่ละกลุ่มผู้รับสาร (matching message and receivers) ด้วยความที่สังคมสีเขียวยังเป็นเรื่องที่มีระดับความเข้าใจไม่ตรงกันอยู่หลายภาคส่วน กอปรกับลักษณะและประเภทของผู้รับสาร

ที่มีความแตกต่างหลากหลายทำให้เกิดกลยุทธ์การสื่อสารที่ตามมาคือความเหมาะสมของเนื้อหาสาระและช่องทางการสื่อสารที่ขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้รับสารที่มีความแตกต่างกันไป เช่น ความยากง่ายของเนื้อหาสาระ ความต้องการข้อมูลของผู้รับสาร เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของชูพงษ์ พิพัฒน์ไชยศิริ (2552) ที่พบว่าความหลากหลายของช่องทางการสื่อสารและการเลือกใช้สื่อให้มีความเหมาะสมนับเป็นกลยุทธ์ในการสื่อสารกล่าวคือในแง่ผู้ส่งสารคือคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มต่างๆ เนื้อหาสาระว่าด้วยเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและการเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมตามบริบทของผู้ส่งสารผู้รับสารและเนื้อหาสาระ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพนมคลีญา (2554) ที่ว่าในการกำหนดกลยุทธ์การใช้สื่อมีความจำเป็นต้องกำหนดการใช้สื่อและเนื้อหาในสื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

7. ในการศึกษาครั้งนี้ สศช. ได้สร้างนวัตกรรมทางการสื่อสารขึ้นมา (Communication Innovation) คือคู่มือการแปลงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ไปสู่การปฏิบัติซึ่งนับเป็นเครื่องมือควบคุมความหมาย (Meaning Control) ไว้อย่างยิ่งสร้างความเข้าใจที่ตรงกันแก่ผู้รับสารที่หลากหลาย การเปิดหลายช่องทางการสื่อสารทั้งของภาคีเครือข่าย (5 ช่องทาง) รวมถึงกระบวนการแปลงประเด็นการพัฒนาสำคัญสู่มิติหน่วยงานและพื้นที่ (3 ช่องทาง) ซึ่งช่วยให้สศช. สามารถเลือกการทำงานได้มีช่องทางการสื่อสารช่องทางอื่นเป็นตัวเลือกหากช่องทางหนึ่งช่องทางใดไม่มีความสะดวกในการสื่อสารหรือดำเนินการเป็นต้น

8. การสื่อสารแบบผสมผสานภายในเครือข่ายขนาดใหญ่ (Supra Network) นำมาซึ่งกลยุทธ์ทางการสื่อสารภายในเครือข่ายที่แตกต่างกันไปตามสมาชิกเครือข่าย อาทิ สมาชิกจากภาครัฐที่มีวัฒนธรรมและระเบียบแบบแผนในการสื่อสาร คือ จดหมายแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นทางการหรือการต้องบอกตำแหน่งของผู้รับสารทุกครั้ง แต่ในกรณีของภาคประชาสังคมหรือภาคเอกชนบางองค์กรที่ไม่มีระเบียบแบบแผนทางการสื่อสารมาก การแจ้งข่าวผ่านทางโทรศัพท์เท่านั้นในลักษณะที่ไม่เป็นทางการสามารถจะกระทำได้

ข้อเสนอแนะงานวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีกลุ่มผู้แทน (Hub) จากภาคสื่อมวลชนในการประสานการขับเคลื่อนสังคมสีเขียวอย่างเป็นรูปธรรม ดังเช่นภาคอื่นๆ คือ ภาคการพัฒนาภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาควิชาการ หากการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่สังคมสีเขียวเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องผลักดันดำเนินการอย่างจริงจัง เพราะบทบาทของสื่อมวลชนเป็นภาคที่มีความสำคัญภาคหนึ่งในการผลิตสื่อสร้างสรรค์และเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจแก่สาธารณชน

2. ควรมีคณะทำงานดำเนินการขับเคลื่อนสังคมสีเขียวอย่างเห็นผลเป็นรูปธรรม (ซึ่งอาจเป็นคณะกรรมการบริหารการพัฒนาสังคมสีเขียวและคณะทำงานจัดทำร่างแผนปฏิบัติการร่วมขับเคลื่อนสู่สังคมสีเขียวหากมีการแต่งตั้ง)

3. ควรจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อกระตุ้นให้เห็นผลเป็นรูปธรรมในระยะยาวมากกว่านี้เพราะการพัฒนาไปสู่สังคมสีเขียวไม่ใช่เป็นเรื่องที่ง่ายแต่เป็นในลักษณะของการบูรณาการที่ทุกภาคส่วนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา การมีเจ้าภาพที่เหมาะสมและดำเนินการขับเคลื่อนอย่างจริงจังและต่อเนื่องจึงนับเป็นเรื่องสำคัญ

4. ควรสร้างปัจจัยพื้นฐานที่สนับสนุนต่อการขับเคลื่อนสังคมสีเขียว อาทิ การสร้างการรับรู้ความเข้าใจที่ตรงกันในแนวคิดสังคมสีเขียวในแต่ละกลุ่มภาควิชาการพัฒนา การสร้างความมั่นใจแก่ผู้บริโภคทั้งภายในและต่างประเทศ ในการรับรองมาตรฐานสินค้าสีเขียว (สินค้าเกษตรอินทรีย์) ที่สามารถตรวจสอบได้ว่าอยู่ระดับใด การผลักดันสนับสนุนสินค้าและบริการสีเขียวที่มีราคาแพงกว่าสินค้าและบริการปกติ และการสร้างความเท่าเทียมกันของขนาดของบทบาทของผู้ขับเคลื่อนทั้งในภาคเอกชนและภาคประชาสังคม

5. ควรใช้ข้อเท็จจริง (Fact) หรือแสดงให้เห็นว่าสังคมสีเขียวเป็นเรื่องที่ปฏิบัติได้จริงหรือเห็นว่าการขับเคลื่อนนั้น

ประสบผลสำเร็จแล้วในระดับหนึ่งในการขับเคลื่อนเพื่อเกิดแรงสนับสนุน

6. เครือข่ายเพื่อการขับเคลื่อนสังคมสีเขียวควรเป็นเครือข่ายเชิงธุรกิจที่ทุกฝ่ายได้ผลประโยชน์ (win-win benefit) เพื่อเกิดความยั่งยืนในสังคมมิใช่ในลักษณะการกุศลหรือให้เปล่า

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาเครือข่ายการขับเคลื่อนสังคมสีเขียวสามารถศึกษาได้ในรูปแบบอื่นๆอีกดังต่อไปนี้

1. ในความเป็นจริงแล้ว หลายองค์กรในหลายภาคส่วนก็ได้ดำเนินการขับเคลื่อนสังคมสีเขียวตามแนวทางของตนอยู่แล้วซึ่งอาจจะเห็นภาพได้ชัด อาทิ มูลนิธิชีววิถี (Biothai) ซึ่งเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนทางด้านเกษตรกรรมทางเลือก/เกษตรกรรมยั่งยืนมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2538 มูลนิธิใบไม้เขียว (Green Leaf) ก่อตั้งอย่างเป็นทางการในปี 2541 ซึ่งเป็นเครือข่ายความร่วมมือที่ให้การรับรองมาตรฐานโรงแรมและร้านอาหารที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สามพราน ริเวอร์ไซด์นับเป็นแบบจำลอง (Model) สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาจากภาครัฐ นักวิชาการ ผู้ประกอบการ ชุมชน เกษตรกรในพื้นที่และนักท่องเที่ยว/ผู้บริโภคสินค้าอินทรีย์ จนถึงระดับได้รับรางวัลในระดับสากล Asia Responsible Entrepreneurship Awards สาขาSME CSR ด้านการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมมาประกันคุณภาพ

2. เครือข่ายคณะทำงานเพื่อการขับเคลื่อนสังคมสีเขียวอย่างเป็นทางการคือคณะกรรมการและคณะทำงานบริหารการพัฒนาสังคมสีเขียวซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จะได้รับการแต่งตั้งจากตัวอย่างในคู่มือการแปลงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สู่การปฏิบัติ (สศช.,2556)

3. หากพิจารณาในมิติการพัฒนาที่ยั่งยืนแล้วยังสามารถศึกษาในประเด็นสังคมมั่นคง สังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจสีเขียวได้อีก

ภาษาอังกฤษ

Gumucio Dagron. (2001). **Making Waves: Stories of Participatory Communication for Social Change.**

A Report to the Rockefeller Foundation.

McQuail ,D. (1987). **Mass Communication Theory : An Introduction.**Beverly Hills, CA: Sage Publications.

Rogers, E. M..(1995). **Diffusion of Innovations.** (4thed.). New York: Free Press.

Srinivas R. Melkote and H. Leslie Steeves. (2001). **Communication for Development in the Third World: Theory and Practice for Empowerment.**(2nd ed.). New Delhi: Sage Publications.